

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA İNTERNET HABER SİTELERİNİN HABER OLUŞTURMA PRATİKLERİ: T24 VE HABERTÜRK ÖRNEĞİ

Feyza Kübra AĞIRTMİŞ*

Geliş Tarihi: 14.04.2023

Kabul Tarihi: 19.06.2023

Özet

Günümüzde yeni medya, bireylerin hayatlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri bu yeni medya ortamlarında kendini inşa ederken aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerini aktarmada bu yeni medya önemli bir işlev görmektedir. Bu çalışma, yeni medyada internet haber sitelerinde oluşturulan içeriklerin toplumsal cinsiyet rolleri perspektifinde kadının ve erkeğin rolleri bağlamında nasıl sunuldukları ve bu haberler üzerinden kadınlık ve erkeklik temsilinin nasıl gerçekleştiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda T24 internet haber sitesinin kadına yönelik cinsiyetçi söylem bağlamında Habertürk internet haber sitesine kıyasla haber içeriklerinin kurgusunda daha eşitlikçi bir politika uyguladığını kanıtlamak olacaktır. T24 ve Habertürk internet haber sitelerinin Twitter hesabı üzerinden paylaştığı haberler toplumsal cinsiyet bağlamında analiz edilmeye çalışılmış, internet haber sitelerinin kendi Twitter'ı üzerinden paylaşmış olduğu haberler eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan eleştirel söylem analiziyle 1 Ocak 2022-7 Ocak 2022 tarihleri arasında 1 hafta boyunca kadına yönelik daha eşitlikçi bir politika uygulayan T24 internet haber sitesi ve eril ideolojinin çıkarları doğrultusunda haberlerini üreten, tık haberciliği güden Habertürk haber sitesinin Twitter hesabından paylaşmış olduğu haberler karşılıklı olarak irdelenmiştir. Yeni medyanın cinsiyetçi söylemleri arttırdığı, kadına yönelik kadının ikinci plana itilmesi, evine ve erkeğine bağlı olmasının bekleniyor oluşu, bu konunun toplumsal cinsiyet eşitliğiyle irdeleniyor olmasını haklı çıkarmaktadır. Sonuç olarak Habertürk internet haber sitesi ile T24 internet haber sitesi karşılaştırıldığında T24 internet haber sitesinin üretmekte olduğu haberler, kadına

* Üsküdar Üniversitesi, SBE, Yüksek Lisans Öğrencisi, feyzakubra.agirtmis@st.uskudar.tr, ID: 0000-0002-3585-8280

yönelik artan cinsiyetçi söylemler bağlamında demokrasi temelinde kadın ve erkek eşitliğine dair katkı sunabilecek örnek bir medya politikası olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Yeni Medya, Ataerkillik, Kadın

NEWS CREATION PRACTICES OF INTERNET NEWS SITES IN THE CONTEXT OF GENDER: THE EXAMPLE OF T24

Abstract

Today, new media has become an indispensable part of individuals' lives. While gender roles construct themselves in these new media environments, these new media also play an important role in conveying gender roles. This study aims to reveal how the content created on internet news sites in the new media is presented in the context of women and men's roles in the perspective of gender roles and how the representation of femininity and masculinity is realized through these news. In line with this purpose, it will be proved that T24 online news site applies a more egalitarian policy in the construction of news content compared to Habertürk online news site in the context of sexist discourse against women. The news shared by T24 and Habertürk online news sites on their Twitter accounts were examined in the context of gender, and the news shared by the online news sites on their Twitter accounts were analyzed using critical discourse analysis. Through critical discourse analysis, the news shared on the Twitter accounts of T24 online news site, which implemented a more egalitarian policy towards women for one week between January 1, 2022 and January 7, 2022, and Habertürk news site, which produces news in line with the interests of masculine ideology and pursues click journalism, were mutually analyzed. The fact that the new media increases sexist discourses, pushes women to the background, and expects them to be tied to their homes and men justifies the examination of this issue in terms of gender equality. In conclusion, when Habertürk online news site and T24 online news site are compared, it is seen that the news produced by T24 online news site is an exemplary media policy that can contribute to gender equality on the basis of democracy in the context of increasing sexist discourses against woman.

Keywords: Gender, New Media, Patriarchy, Woman

Giriş

Cinsiyet, bireye biyolojik anlamda farklılıklar temelinde yaklaşan bir kavramdır. Tıpkı siyah-beyaz gibi iki farklı gruba ayırarak bireyi kadın ya da erkek oluşunu ifade ederek ayırıştırır. Toplumsal cinsiyet ekseninde aynı zamanda toplumun çeşitli grupları tarafından kadın ve erkeğe doğduğu andan itibaren çeşitli roller, davranış kalıpları, sorumluluklar atanır ve bu kendilerine atanan rolleri, davranış kalıplarını ve sorumlulukları yerine getirmeleri beklenir.

Günümüzde kadınların kamusal alanda daha fazla rol almaya başlamasıyla birlikte kadının bu kamusal alanda kendini ispatlayabilmesi ve bu alanda yer alabilmesi açısından fırsat tanımıştır. Fakat buna rağmen her alanda ve her koşulda kadın -erkek eşitliği tam manasıyla sağlanabilmiş değildir. Toplumlar, tarım toplumlarından post modern toplumlara geçmiştir ancak buna rağmen kadın, kadına yönelik eril bakış açısından ve o bakış açısının tesirinden kurtulamamıştır. Eril bakış açısı, kadını günümüz post modern çağında bile var olan cinsiyetçi yaklaşımdan kurtulmanın yollarını aramaya mecbur bırakmaktadır. McLuhan 1967 yılında yazmış olduğu “Araç mesajdır” adlı eserinde iletişim araçlarının kültürü yaygınlaştıracığından bahsetmiş ve bu kültürün dünyayı küresel bir köye dönüştüreceğini ve aynı zamanda bu küresel köyün zaman ve mekân kavramlarından da bağımsız olacağını iddia etmiştir. Kanadalı yazar Marshall McLuhan’ın 1967 tarihinde dile getirdiği “global köy” günümüzde internet sayesinde gerçekleşmeye başlamıştır (Altay, 2011:6-12). Geleneksel medyada oluşturulan haberlerin eril bir dille oluşturulduğu birçok çalışma tarafından ortaya konulmuştur.

“20. yüzyılın beraberinde getirdiği birçok önemli gelişmeler medyanın doğmasına neden olmuştur. Kitlelerin iletişim olanaklarını maksimum düzeye çıkarması açısından faydacı veya yönlendirmeci olabilen medya özellikle 1920 yılından sonra gündelik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Sözlü, görsel ve yazılı olarak üretilerek kitlelere ulaşan geleneksel medya araçları, 1990 yılından sonra bilgisayar teknolojisindeki gelişme ve yayılımla çok daha önemli bir konuma yükselmiştir” (Arvas, 2021: 104-105).

İnternetin yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte 1990’lı yıllarda bu terim web 1 olarak adlandırılırken terim, 2000’li yıllara gelindiğinde web 2.0 olarak kullanılmaya başlanmıştır. Web 2.0 sayesinde bu teknolojileri kullanan kullanıcılar sadece tüketen (pasif) değil aynı zamanda üreten (aktif) katılımcılar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. İnternetin hayatımıza girmesiyle beraber daha eşitlikçi bir durum ortaya çıkmıştır. İnternet ortamına herkesin, sıradan insanların bile eşit bir biçimde erişebilmesi cinsiyet eşitliği bağlamında da önemli bir boyuttur. “Bilginin demokratikleşmesi adı verilen bu süreçte herkes eşit bir şekilde bilgiye erişebiliyor, üretebiliyor ve paylaşılabiliyor”(Kesgin, 2018: 2). Yeni medya ortamına

geleneksel medyadan farklı olarak herkesin katılabilmesi ve bu yeni medya ortamının etkileşimsellik özelliği sayesinde ya tümüyle bu cinsiyetçi söylemlerin ortadan kalkması ya da bu cinsiyetçi söylemlerin pekiştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu sayede yeni medya, toplumsal rollerin tekrarlanmasında neredeyse en fazla yinelemeye olanak sağlayan bir kurum haline gelirken, kadınlık ve erkeklik temsilleri yeni medya ortamında oluşturulan çeşitli içerikler sayesinde gerçekleştirilmekte ve bu var olan içeriklerin sürekli olarak tekrarlanması sayesinde bu rollerin daha fazla görünürlük kazanmasını sağlamaktadır. Toplumsal cinsiyet perspektifinde geleneksel medyada oluşturulan içeriklerin eril bir dille oluşturulduğu ve bu geleneksel medyaya kıyasla yeni medya ortamında kadınlık ve erkeklik temsili üzerinden cinsiyetçi bir dille oluşturulan haberlerin nasıl üretildiği bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu amaçla örneklem olarak yeni medyada toplumsal cinsiyet perspektifinde kadına yönelik eşitlikçi politika uygulayan T24 internet haber sitesi ve buna karşı tık haberciliğini güden, eril ideolojinin çıkarları doğrultusunda haberlerini üreten Habertürk internet haber sitesinin Twitter'ı üzerinden paylaşmış olduğu haberler eleştirel söylem analizine tabi tutulmuştur. Haberler üzerinden bu çalışmanın gerçekleşmesinin temel sebebi birçok kullanıcı ile etkileşime giren önemli içerikler olmasıdır. Bu yüzden çalışmada eril dil ile oluşturulan internet haberlerindeki içeriklerde kadının, erkeğin ötekisi olarak sunulması ve bu yeni medyanın da bu amaca hizmet etmiş olması sorunsalı ele alınacaktır. Bu çalışma, İnternet haber sitelerinde kadının erkeğin ötekisi şeklinde sunumuna ait temaları içeren haberlerde “kadının” duygusal, zayıf, evine ve erkeğine bağlı imgelerinin inşasında kullanılan kodların hangi söylemleri ihtiva ettiğini incelemeye dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyet bağlamında haberlerde inşa edilen imgelerin söylemler yoluyla kadınlar ile ilgili oluşturulan stereo tiplerin haber metinlerine nasıl eklemlendiğini ortaya çıkarmak, çalışmanın diğer amaçlarından biridir. Eril yapı kendisini yani erkeği güç ile özdeşleştiren karşı cinsinden olanı ise kadını zayıf, güçsüz, erkeğin ötekisi olarak tasvir etmektedir. Bu bağlamda internet haber siteleri ataerkil çıkar doğrultusunda kitlelerin manipüle edilmesi noktasında hemfikirdir.

Çalışmanın hipotezi açısından bakıldığında, internet ortamındaki kadına yönelik öteki algısına dair ve kadının erkeğin ötekisi olarak sunumuna yönelik tanımlamalar, internet haberlerinin eril dili kadını daha da farklı bir boyutta kurgulamış ve kadına yönelik cinsiyetçi söylemi beraberinde getirmiştir. Çalışmada internet haber sitelerinin haber metinlerinde ataerkil (eril) dil kullanımı ve bunun sonucunda kadına yönelik ötekileştirici söylem sorunsalı üzerinde durulmaktadır. Kadın-erkek karşıtlığını içeren söylemlerde erkek, “sert, güçlü, kahraman,

başarılı” olarak kurgulanırken, kadın, “duygusal, zayıf, evine ve erkeğine bağlı” olarak erkeğin ötekisi ile kurgulanmıştır.

Bu hipotezlerden yola çıkarak araştırma bütün yönleri ile ele alınacaktır. Araştırmanın önemi açısından eleştirel söylem çözümlemesi, toplumsal cinsiyet bağlamında internet haber sitelerinin oluşturmuş olduğu haber metinleri çerçevesinde incelenen metinler araştırmanın sorunsalına dair önemli veriler sunmuştur. Öncelikle eleştirel söylem analizinin kullanımına olanak sağlayan çalışmada, metinsel anlamda internet haber dilinin bize neler söylediği, seçilen bu haberlerde derinlemesine bir analiz yapılarak gösterilmeye çalışılacaktır. Eleştirel söylem analizinin uygulanacağı çalışmada metinlerin ideolojik yapıları tümüyle irdelenebilecektir.

Araştırmanın cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramının tanımlanmasından yola çıkarak toplumsal cinsiyet perspektifinde toplum tarafından belirlenen kadın ve erkeğin rollerine ilişkin günümüzdeki koşullarda bu rollerin nasıl oluştuğu ve bu bağlamda bireylerden hangi davranışların beklendiğine dair süreçleri incelemektedir. Bu bağlamda eril bakış açısının kadına yönelik bir “erkeğin ötekisi” anlayışının var olduğunu iddia eden bu çalışmada, erkek perspektifinin kadınlar açısından sorunlu bir bakışa sahip olduğu noktasında tespitlerde bulunmaktadır. Ayrıca araştırma erkeğin algısındaki kadının toplumsal cinsiyet bağlamında kadın-erkek eşitliği ve eşitsizliği perspektifinde incelenmesi ve bu anlamda toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geliştirilen ön yargılara değinilmesi gerektiğidir. Erkek, temel olarak karşı cinsi olarak kadını karşılaştırmalı bir ölçek içerisinde değerlendirmiştir ve karşı tarafın hep bir eksiklik barındırdığı ilkesinden yola çıkarak, karşı tarafı negatif yönde yorumlama yoluna gitmiştir. Nihayetinde hep bir eksiklikle, farklılıkla değerlendirilen kadın ötekileşmiştir.

Araştırmanın son bölümünde toplumsal cinsiyet ve yeni medya ile ilgili detaylı bilgi verecek, ardından geleneksel medya ve yeni medyaya değinilip bu bağlamda iletişim teknolojilerinin hayatımıza girmesiyle beraber bu yeni medya dediğimiz ortamda kadının internet haber sitelerinde oluşturulan haber içeriklerinde nasıl inşa edildiği toplumsal cinsiyet açısından söylem çözümlemesi bağlamında incelenecektir. İnternet haberlerinde kadının ‘öteki’ olarak inşasının hangi söylemsel yollarla gerçekleştirildiğinin yanı sıra çalışmada, eril yapının kurguladığı imgeler ve stereo tiplerin internet haberlerinde nasıl karşılık bulduğu metinsel anlamda ele alınacaktır. Bu bağlamda, eleştirel söylem çözümlemesi içeriğinde, haberlerin makro ve mikro yapıları analiz edilmeye çalışılacaktır. Makro yapının alt başlıkları açısından

bakıldığında; Başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, bağlam bilgisi, ardalın bilgisi ve fotoğraflar gibi tematik yapıları incelenirken, mikro yapıda ise sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri, haber retoriki çözümlenmeleri ele alınacaktır.

'Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İnternet Haber Sitelerinin Haber Oluşturma Pratikleri: T24 Örneği' başlıklı çalışma internet haberlerinde kadına yönelik erkeğin ötekisi olarak sunumu ve bu bağlamda kadının ötekileştirme sorunsalına odaklanan önemli bir kaynak olarak görülebilir.

1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramı aynı kavramlar gibi görülse de aslında birbirinden farklı iki kavram olup bu kavramlar birbirini tamamlamaktadır. Cinsiyet kavramı İngilizce de "sex", toplumsal cinsiyet kavramı ise "gender" olarak ifade edilirken aynı zamanda birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları birbirleriyle iç içe geçerek anlam karmaşasının içinde yer almaktadır. Ancak bu iki terim birbirlerinin yerine kullanılsa dahi aynı anlamlara gelmeyen farklı kavramlardır. Cinsiyet, biyolojik anlamda farklılıklar temelinde erillik ve dişillik boyutunda bireylere atfedilmektedir. Bu bağlamda bireyin fiziki açıdan farklı olduğunu belirterek bunu bireylerin nüfus cüzdanlarına da yansıtılmaktadır. Cinsiyet kavramı, birçok araştırmacı tarafından farklı tanımlanmaktadır.

Dökmen (2015:20)'e göre cinsiyet terimi, kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade ederek ve bu yapının biyolojik yapıya karşılık gelmekte olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda başka bir araştırmacı; Sosyoloji isimli çalışmasında Giddens (2012:505), cinsiyet terimini bireyin yani kadın ve erkeğin bedeninin dışı ya da erkek olarak tanımlanmasının nedenini farklılıklar temelinde fizyolojik ve anatomik olarak yorumlayarak kullandığını ifade etmektedir. Farklı yorumlanan cinsiyet kavramı aynı anlamda ancak farklı boyutlarda karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı ise bireyin içinde bulunduğu kültüre ve geleneklere bağlı olarak ortaya çıkan ve bireylerin bu davranış kalıplarına uymaları beklenen davranışlar bütünüdür. Cinsiyet temelinde kadın ve erkek biyolojik özellikleri açısından birbirinden farklıdır. Bu farklılığa ise cinsiyet denilmektedir. Cinsiyet, bireye doğumundan itibaren atfedilmiş bir statü olup toplum tarafından bireye atfedilmiş olan bir roldür (Adaçay, 2014:3). Cinsiyet sözcüğü zamanla değişime uğramıştır. Sadece biyolojik farklılıklar

temelinde olmayıp sosyo kültürel anlamda oluşturulan yeni bir kavram olarak da tanımlanmıştır. Bu şekilde toplumsal cinsiyet kavramı ortaya çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet, biyolojinin kodladığı maddi bedenlere manevi anlamlar yükleyerek onları kültürel olarak tanımlamakta ve ayırmaktadır. Kadın ve erkeği, kadınlık ve erkeklik denen rol ve statüler bütünüyle özdeşleştirmektedir (Bingöl, 2014:108).

Ataerkil (Patriyarkal) toplum tarafından kadın ve erkek, her iki cins birbirinin zıttı olarak gösterilir. En basit ifadeyle toplumlar, yeni doğacak kız ve erkek bebeklerde bile dualistik anlamda bir ayırım yapmaya meyillidir. Bunu renk örneği üzerinden göstermek mümkündür. Kız bebeğe pembe renk yakıştırılırken, erkek bebeğe mavi renk yakıştırılır. Kadın'ın duygusal, merhametli, şefkatli olması ve erkeğin ise güçlü, cesur ve sert olması beklenir ve bu gibi örnekler verilebilir. Ayrıca kadın ve erkeğin yaptığının birbirine benzememesi ve benzemesi halinde ise bu ataerkil (patriyarkal) toplumlar tarafından dışlanması, ayıp görülmesi şeklinde gerçekleşmektedir. *Toplumsal cinsiyet* kavramı, kadın ve erkek arasındaki toplumsal ilişkileri belli bir şekle göre tanımlamakta, erkek ve kadın ve erkek çocukla kız çocukları arasındaki ilişkiye ve bu ilişkinin sosyal olarak nasıl kurulduğunu belirtmektedir. Bu anlamda toplumsal cinsiyetin getirdiği roller dinamiktir, içeriği zamana ve yere göre değişmektedir (Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008:15).

Toplumsal cinsiyet, oluşturulduğu toplumun kültürü, düşünce yapısına göre kendini farklı göstermektedir. Kadın, erkek rolleri bireylerin içinde bulunduğu toplum tarafından belirlenmektedir. Kadın'ın ikinci plana itildiği, erkeğin ulaşıp kadının birçok şeye ulaşamadığı ataerkil (patriyarkal) toplumlarda belirlenen toplumsal cinsiyet rolleri bu bağlamda daha eşitsiz olmaktadır.

Sonuç olarak Adaçay (2014:11-12)'a göre cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki farkları şu şekilde özetlemek mümkündür: Cinsiyet kavramı bireyin 'eril' ve 'dişi' olarak biyolojik cinsiyetine yönelik olarak belirlenen bir ayırımken; toplumsal cinsiyet ise kadın veya erkek olmayı, içinde bulunulan toplumun yüklediği anlam ve beklentileri ifade etmektedir. Bu bağlamda cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları farklı tanımlamalar içermesine rağmen birbirlerini tamamlayan kavramlardır. Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet ayırımında en göze çarpan özellik ise cinsiyet kavramı, doğuştan bireye atfedilen biyolojik ve fizyolojik özellikler olup ve aynı zamanda bu özellikler sonradan öğrenilmemektedir. Cinsiyet, dünyaya geldiği anda bireye atanan bir durumdur. Fakat toplumsal cinsiyet ise

bireyin içinde bulunduğu toplum tarafından atanan ve sonradan öğrenilen kadın ve erkek rolleri, görev ve sorumluluklarıdır.

2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Rol kavramı, birçok araştırmada belli bir toplumsal yapıya ilişkin olarak beklenen davranışlar veya belirli bir toplumsal durumdaki bireyden beklenen işlemlerle onun gerçek hareketlerinin tümü veya belli bir toplumsal olaya ilişkin gerçek davranış kalıpları ya da beklenen davranış kalıpları (Tan, 1979:158) olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal cinsiyet, bireyin içinde bulunduğu toplumun sosyo kültürel yapısına göre şekillenmektedir. Toplumsal cinsiyet algısına göre kadın ve erkeğin farkları vardır. Bu farklar kadın ve erkeği fitratları, mizaçları, fiziksel ve zihinsel özelliklerinin farklı olması temelinde birbirinden ayırıştırır ve bu sayede kadınlar ve erkekler birbirinden farklı kabul edilmektedir (Connell, 1987).

Toplum, kadın ve erkeğin cinsiyet rollerini belirlerken bu bireylerin kendilerine doğuştan, biyolojik olarak atanan cinsiyet kimliklerinden beslenmektedir. Bireylere doğuştan atanan kadın ve erkek kimlikleri sayesinde toplum tarafından kadına ve erkeğe ayrı ayrı roller oluşturulur ve bu bireylerden bu kendilerine atanan rolleri yerine getirmeleri beklenir. Cinsiyet rollerinin oluşumu anne karnında başlar, bebeklik döneminde ve aile yaşantısıyla şekillenmeye devam ederek okul ve iş yaşantısıyla pekişir bu sayede öğrenilen kalıplar bireyde değişmez yargılara dönüşür (Saraç, 2013, s. 27). Bu bağlamda cinsiyet temelinde sonradan öğrenilen toplum tarafından kadın ve erkeğe belirli roller atanmaktadır. Ataerkil yapının kadına ve erkeğe yönelik yüklediği anlamlar bu rollerin oluşmasında ve toplum tarafından benimsenerek bu rolleri bireylere dayatması açısından bir etkiye sahiptir. Ilgaz Büyük baykal'a (2011: 20) göre ataerkil yapıya ait toplumsallaşma sürecinde kadınlarla bağdaştırılan nitelikler tekrar oluşturulmaktadır. Aynı zamanda kadınların içinde bulunduğu toplumdaki davranış ve rolleri bu ataerkil yapıya makul şekilde oluşmaktadır.

Ataerkil sisteme göre örneğin ev içi roller bağlamında kadının gerçekleştirmesi beklenen iyi bir eş ve anne olmak ve aynı zamanda tarihsel sürece baktığımız zamanda bu rol kadının günlük yaşam pratiklerine yansımıştır. Geçmişten günümüze tüm toplumlar içerisinde kadının rolü, geleneksel toplumun ataerkil (patriyarkal) yapı sistemi içerisinde özel alanla kısıtlandırılmıştır. Kadın, günümüzde kamusal alanda kendini göstermeye başlasa da, kadın gücünü bu alanlarda tam anlamıyla gösterememektedir. Kadınlar bu kamusal alanda daha çok feminen işleri (öğretmenlik, sekreterlik vb.) tercih etmektedir. Ayrıca kadınlar az da olsa erkek egemenliğinin (Polis, Asker vb.) bulunduğu iş alanlarında da çalışmaktadır.

Ataerkil düşünce yapısı kadınlık ve erkeklik kavramını birbirinden ayırtmaktadır. Ayrıca bu bağlamda ataerkil düşünce yapısı kadının ve erkeğin cinsiyet rollerini birbirinin zıttı olarak ayırmaktadır. Örneğin erkeklerden; duygusuz, güçlü, sert, başarılı ve etkin bireyler olmaları beklenirken bunun tam tersi kadınlardan ise; duygusal, zayıf, yumuşak, başarısız, evine ve erkeğine bağımlı edilgen bireyler olmaları beklenmektedir. Bu sayede ataerkil yapı, cinsiyet rollerinin bir bölümünü erkeğe diğer bölümünü ise kadına yükleyerek kadın ve erkeği birbirlerine bağımlı ve birbirlerinin tamamlayıcısı şeklinde bir taraftaki bireyi (erkeği) etken, diğer taraftaki bireyi (kadını) edilgen olarak konumlandırmıştır (Navaro, 1996: 29).

3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Cinsiyet kavramının biyolojik anlamda bireye atfedildiğinden bahsetmiştik ve bundan farklı olarak toplumsal cinsiyet kavramının ise bireyin cinsiyet rollerinin sosyo kültürel yapıya göre şekillendiğine değinmiştik. Toplumsal cinsiyet bağlamında ortaya çıkabilecek olan eşitsizlik ve buna yönelik geliştirilmesi gereken eşitlik kavramını ayrıca yeni başlıklar çerçevesinde açıklamak gerekmektedir. Eşitlik kavramı, eşit olma anlamına gelmektedir. Eşitlik, karşı karşıya getirilen iki oluş ve bir durum arasında farksızlığı, aynılığı ifade etmektedir. Ahlaki olarak eşitlik; Hakkaniyet bağlamında ele alınmaktadır. Toplumda yaşayan her bireye hakkını verme şeklinde açıklanır. Hukuki bağlamda eşitlik kavramı ise tüm yurttaşların şahsi ve toplumsal özelliklerine bakılmaksızın, kanuni emir ve yasakların tüm bireylere uygulanmasıdır (Adaçay, 2014:92). Bu anlamda eşitlik, hukuki çerçevede de ifade edildiği gibi bireyleri hem devlet hem de toplum içerisinde eşit haklara sahip olabilen kişiler olarak tanımlamaktadır. Eşitlik kavramından bahsederken tüm insanların aynı olması şeklinde tanımlayamayız. Neticede hepimiz farklıyız, farklı koşullar ve vücutlarda doğarak hayatımızı sürdürmekteyiz.

Biyolojik cinsiyetin farklılığı ile beraber birçok özelliğimizle de birbirimizden oldukça farklıyız. Ancak tüm bu özelliklerimiz birinden daha fazla ya da daha az fırsata sahip olmamıza, opsiyonlarımızın bu özelliklere bağlı olarak genişlemesine veya daralmasına bir sebep değildir (Sancar, Acuner, Üstün, Bora ve Romaniuc, 2006:24). Konuya toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında yaklaşırsak eğer kadın ve erkeğin biyolojik anlamda farklarını kabul ederken (Mitchell, 1992:24) toplumsal cinsiyet eşitliği aynı zamanda kadın ve erkeğin toplumdaki rollerinin önemini eşit olarak değerlendirmek manasına gelmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadından beklenen roller; evine ve erkeğe bağlı, çocuk bakma, yemek yapma, temizlik yapma gibi sorumluluklar yalnızca kadına yüklenir.

Toplum içinde kadına daha fazla sorumluluk yüklenirken, erkek ise toplum içinde kamusal ve özel alanda her istediğini yapabilen “özgür” bir birey olarak görülmektedir. Bu anlamda toplum içinde kadına her zaman daha fazla sorumluluk yüklenmiş, evine ve erkeğine bağlı olması kadın bağlamında kadından beklenmiştir. Bu da cinsiyet eşitliği bağlamında kadını daha da eşitsizleştirmektedir. Sonuç olarak eşitliğin sağlanabilmesi için toplumdaki rollerin kadın-erkek bağlamında sorumlulukların eşit bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Toplum içinde kadın ve erkek arasında mevcut bulunan eşitsizlikler giderilmeden gerçek bir şekilde sosyal, toplumsal ve ekonomik gelişmenin gerçekleşmesi mümkün değildir (Uzgan, 2018:17). Bunun yanında cinsiyet eşitsizliği günlük hayatımızda dilimize dahi sirayet etmiştir. Örnek olarak söylemsel yollarla kadına ve erkeğe yönelik eşitsizlik cümleleri şu şekilde kurulmaktadır; “adam gibi adam olmak, kadın gibi iş yapmak” bu gibi cümleler, kalıplar eşitsizlik temelli söylemlerin basit örnekleridir. Aynı zamanda gerek kadınlar perspektifinde gerekse de LGBTİQ+ bireylere yönelik bir nefret söyleminin oluşmasına ve medya metinlerine bu anlamda yansımaya sebep olmaktadır. Bunun gibi ön yargılar ile beraber kadınların doğduğu andan itibaren kendilerinde var olan nitelikleri nedeniyle, erkeklerden daha üstün ya da aşağı bir pozisyona yerleştirilmesi ve erkeklere tanınan ayrıcalıklardan yararlanamaması toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırıdır (Sancar ve diğerleri, 2006:24). Bu bağlamda cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için gerek kalıp yargıların ortadan kalkması ve gerekse de cinsiyet rollerinin eşit bir düzlemde bireyler tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir.

Kadın ve erkeğin her alanda ve her koşulda birbirini desteklemesi ise eşitlik bağlamında önemli bir boyuttur. Ataerkil toplum, tarih boyunca kadını erkeğin aşağısında göstererek bu eşitsizliğin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Günümüz şartlarında ayrıca statükonun etkisi altında olan demokratik ülkelerde bile cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi bu bağlamda güç görülmektedir. Sonradan demokratik bir yapıya bürünen devletlerin toplumlarında olduğu gibi yönetimlerinde de ataerkil, eril bir ideolojinin izlerine rastlamak mümkündür. Sözde demokratik olan ülkelerin meclislerinde bile kadın milletvekili sayısının erkeklere oranla daha düşük olduğu bilinmektedir. Eşitliği sağlamak amacıyla yalnızca yasal düzlemdeki eşitlik ilkesine yer vermek bu konuda yetersiz kalmaktadır. Aynı zamanda kadın ve erkek eşitliğini ayrıca ifade etmek, bunu destekleyici yönde çalışmalar gerçekleştirmek ve daha teferruatlı hukuki düzenlemeler ile toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak gerekmektedir (Erdinç, 2017:135).

Sonuç olarak cinsiyet eşitliği perspektifinde eşitsizliğe karşı düzeltilebilecek çabalar gerçekleştirilirse, toplum ve cinsiyetler arası saygı, empati sağlanırsa eşitlik anlamında kadınlara yönelik bir fırsat verilirse önemli bir adım atılmış olacaktır. Bu bağlamda kadınlara ait çalışmaların yapılması, olumlu anlamda söylemlerin geliştirilmesi, kadının toplum içinde daha fazla görünürlük kazanması, meslek seçiminden aile hayatına kadar olan süreçte kadının bu bahsettiğimiz sosyal alanlarda daha fazla söz sahibi (etken) olması aslında bu öteden gelen ataerkil, eril yapının tesirinden kurtulmanın bir yolu olarak görülürken cinsiyet eşitliği bağlamında ise eşitsizliğin giderilmesi ve eşitliğin sağlanması anlamında önemli bir adım ve boyuttur.

4. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve eşitsizliği olarak pozitif ve negatif yönde bir durumun varlığı iki konuya da ayrı ayrı değinmemizin gerekli olduğunu gösterir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet eşitliğinden sonra cinsiyet eşitsizliğini de ayrı bir bölümde ele almak ve bu konuyu da kendi için değerlendirmek, yer vermek gerekir. Cinsiyet eşitsizliğini anlayabilmek için öncelikli olarak eşitsizlik kavramına değinmek gerekmektedir. Eşitsizlik bir şeyin ötekisinden daha büyük ya da küçük olması biçiminde belirtmek matematiksel bir terimken, sosyal hayatta ise bireylerin bazılarının ötekiye göre sahip oldukları haklardan ya da olanaklardan aynı düzeyde yararlanamamasını veya bunlardan mahrum olmasını ifade etmektedir (Adaçay, 2014:94). Bu durum aslında pozitif ayrımcılığın gerçekleşmesi gereken gruplar üzerinden görülebilmektedir; çünkü erkek ve kadın arasında toplumsal cinsiyet bağlamında pek çok eşitsizlik vardır aynı zamanda kadın çoğu alanda dezavantajlı durumdadır (Üner, 2008:8). Buna örnek olarak çalışma hayatında kadın ve erkek eşit değildir. Bu bağlamda işçi hakları temelinde cinsiyete dayalı ücret farkı ile ilgili olarak cinsel ayrımcılık bağlamında kullanılan kavram olan “eşit işe eşit ücret” örneğini vermek yerinde olacaktır. Aynı bölümden mezun olmalarına rağmen hatta kadının daha iyi derece ile mezun olmasına rağmen işe alımlarda erkeklere öncelik verilmesi ve maaş olarak aynı işte çalışmalarına ve aynı işi yapmalarına rağmen kadına daha düşük ücret veriliyor olması cinsiyet eşitliği bağlamında büyük bir sorundur. Bunun için “eşit işe eşit ücret” söylemi geliştirilerek eşitliğin bu düzlemde gerçekleştirilmesi beklenir. Ancak günümüzde bu tam anlamıyla yerine getirilememektedir. Çünkü ataerkil toplumda kadın, erkeğin bir ötekisi olarak hep dezavantajlı bir konumdayken erkekler ise bu ataerkil toplumda kadınların sahip olamadığı tüm fırsatlara sahip olmaktadır. Eril ideolojinin bu algısı ise cinsiyet eşitsizliğini ortaya çıkarmaktadır. Temelde dezavantajlı

gruplar; “Kadınlar, LGBTİQ+ bireyler...” olarak cinsiyet temelinde örneklendirilebilir. Eşitsizlik temelli olarak gelişen toplumsal cinsiyet, bireylerden “kadın ve erkek” olarak toplum tarafından kendilerinden beklenen rollerin yerine getirilmesi istenmektedir. Bu rollere uymayan aksini yapan ya da biri diğerine benzemeye çalışması gibi işte feminen ya da daha maskülen olmak gibi durumlarda olması gereken cinsiyet rollerine uyum sağlamayan bireyler söylemsel yollarla ataerkil toplum tarafından dışlanmaktadır. Kadın için kadın gibi davranması, erkek için ise erkek gibi davranması beklenir. Örneğin: “adam gibi adam, kadın gibi iş yapıyor” gibi cinsiyetçi söylemler. Bu yalnızca söylemsel yollar üzerinden gerçekleşmemekte aynı zamanda ataerkil yapıda olan toplumlarda dahi kadınların meslek seçimlerine kadar sirayet etmiş bir eril düşünceye rastlamak mümkündür. Bu eril düşünceye göre kadınlar evlerinde oturmalı, evine ve erkeğine bağlı olarak bağımlı (edilgen) bireyler şeklinde yaşamını idame ettirmeli ve eril düşünceye göre kadından erkek işlerine burnunu sokmaması beklenmektedir. “Erkek mesleği” olarak görülen bir düşüncenin çıkış noktası da aslında tam olarak budur. Kadınlar daha feminen işlerde çalışsın algısı gibi örneğin; Öğretmen, Hemşire vb. Erkeklerden ise; Asker, Polis, Diplomat vb. İşlerde çalışması beklenir. Cinsiyet eşitsizliği bu noktada devreye girer. Eril ideoloji kadını; duygusal, zayıf, başarısız, fedakâr, cefakâr, evine ve erkeğine bağlı bir unsur olarak, erkeği ise onun tam tersi; mantıklı, güçlü, başarılı, özgür olarak görmektedir. Bu bağlamda ataerkil toplum, sosyal hayatta kadın ve erkeği iki kutup şeklinde lanse ederek cinsiyetler arasında toplumsal algılara göre roller dayatır ve bireylerden bu rollere göre davranması beklenerek aynı zamanda bu rollerin dışına çıkan bireylerin ise eril ideolojiye sahip toplum tarafından dışlanacağı açık bir şekilde ifade edilmektedir.

Kadınlara yönelik uygulanan ayrımlar ve bunların toplum tarafından normalleştirilmiş olması, bu gerçekleşen var olan ayrımların görünmez olmasını sağlamıştır. Eğer gelişmiş bir duyarlılık gösterilmezse yapılan ayrımcılıkların farkına dahi varılmayabilir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyete yönelik oluşturulan eşitsizliklere ve ayrımcılıklara dikkatle bakmak lazımdır (Atauz, 2013:10). Yeni medya, cinsiyetçi paylaşımların yinelenmesine ve tekrar, tekrar paylaşılarak geniş kitlelere ulaşmasına olanak sağlamaktadır. Bu anlamda yeni medya bu özelliği bakımından sosyal alanda dezavantajlı olan grupların (Kadınlar, LGBTİQ+) aynı zamanda yeni medya ortamında daha da dezavantajlı bir duruma düşmesine neden olmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği üzerine oluşturulan çeşitli içeriklerde dezenformasyonun yayılımı bu noktada önemlidir. Çünkü yanlış ya da doğru fark etmeksizin bir içerik ne kadar çok

paylaşılır, geri bildirim (feedback) alırsa bu içerik zamanla normalleşir ve doğru bilgi olarak kabul edilir.

Ataerkil toplum zaten kadınlara sosyal hayatta ayrımcılık uygulamaktadır. Ayrıca ataerkil toplum, bu cinsiyetçi söylemleri yeni medya ortamına da taşıyarak bu ortamda da yine kadını ötekileştirmekte ve ayrımcılığa maruz bırakmaktadır içerik oluşturan yeni medya kullanıcıları, ayrımcılığı ayrımcılık olarak göstermek yerine bu durumun olması gereken (erkek taraflı) olarak lanse edilmesi üzerine söylemler oluşturmaktadır. Eril ideoloji çatısı altında içerik oluşturan yeni medya kullanıcıları, diğer medya kullanıcılarına bu ortamlarda cinsiyet eşitsizliğine yönelik olarak üretilen içeriklerin “normalde olması gereken şey bu” şeklinde kabul ettirmek üzerine bir amaç gütmektedir.

Daha açık bir ifade ile cinsiyet eşitsizliği ile oluşturulmuş içeriklerde örneğin; kadın evinde oturmalı, çocuk bakmalı, temizlik yapmalı, erkeğine bağlı (edilgen) olmalı, kadın erkek işinden ne anlar? Fiziki olarak bile erkek işini yapamaz gibi ifadeler ve erkek ise eve para getirmeli, etken olmalı, söz sahibi olmalı şeklindeki söylemler ve göstergeler topluma olması gereken şekilde lanse edilip bu yeni medya ortamında da kadına yönelik cinsiyetçi söylemler normalleştirilerek resmedilmektedir. Ataerkil toplum tarafından kadın, özel alan ile sınırlandırılırken, erkek ise kamusal alanda görevli olarak tanımlanmıştır. (Sallan Gül ve Altındağ, 2018:260) Bu yönde anlaşıldığı üzere kadının sınırlı ve kapalı bir ortamda bulunması beklenir ve sonuç olarak kadın, erkeğin kamusal alanda ulaştığı birçok fırsattan mahrum kalmaktadır. Yalnızca iş bölümünde ayrımcılığa maruz kalmayan kadın, siyasal alanda da ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

Hala demokratik ülkelerde bile kadının siyasal temsil hakkı tam anlamıyla gerçekleşmemekte ve kadın ikinci plana atılmaktadır. Yasa önünde kadın-erkek eşitliği sağlanmış olmasına rağmen toplumsal değerlerin etkisiyle kadının siyasal katılımı erkeklere oranla ikincil bir konumdadır. Bunun yanında dünya nüfusunun yarısının kadınlardan oluşmasına rağmen kadınların siyasal katılım oranları az ve politik liderler arasında temsilleri oldukça düşük bir orandadır (Türel ve Çağlar, 2010:18). Kadının siyasete katılım faaliyetlerinde de ikincil konumda yer alması yüzyıllar boyunca kadına atfedilen özel alandaki sorumlulukları ve erkeğe boyun eğen itaatkâr bir yapıda olmasının gerekli oluşu düşüncesinden kaynaklıdır. Kadın, toplum tarafından kendisinden beklenen rolleri zamanla benimsemiş ve kabullenmek zorunda kalmıştır (Zetkin, 1996:11). Kadının siyaset arenasında erkek kadar yer alamamasının sebebi ise kadının ev içi ile sınırlandırılması; hamile kalışı,

çocuk bakması, yemek yapması, ev işleri gibi nedenlerden kaynaklanırken erkeğin daha fazla siyaset ortamında bulunmasının nedeni ise erkeğin yetiştirilme tarzı olmaktadır. Bu anlamda kadın-erkek eşitsizliği her alanda mevcuttur. Çünkü kadın, özel alan ile sınırlandırılmış (edilgen) ve erkek ise kamusal alanda aktif (etken) bir konumda kendini gerçekleştirmektedir. Bu anlamda kadın, erkeğin bir ötekisi olarak ataerkil toplumda ikincil plana atılmakta ve sonuç olarak cinsiyet eşitsizliği hem özel alanda hem de kamusal alanda mevcuttur.

5. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Kalıp Yargılar

Ön yargı veya kalıp yargı (stereotip) kelimesi köken olarak stereos (katı) ve typos (nitelik, tip) sözcüklerinden oluşan, kafamızdaki imajlara işaret etmek üzere ilk kez Lipmann tarafından 1922 yılında ortaya atılmış bir terimdir (Bilgin, 2003:367). Ön yargı veya kalıp yargı yani stereotip kelimesi; bilimsel bir kanıtı olmayan yargılardır. Demir'e göre "stereo tipler; insanları belirli kategorilere indirgemiş ve onları tipiklikler içine yerleştirmiştir. Bu sayede etiketlediği ve çeşitli imgeler şeklinde gösterdiği'dir." Ona göre, stereotip tekil insanı tekillikten kopararak tümel (genel) bir kategorinin içine koyan zihinsel imgelerdir (2014, s.910).Genelleme esaslı olan bu yargılar belli gruplara yönelik olumsuz söylemlerin oluşturulmasında etkin rol oynamaktadır. Bunlardan biri de cinsiyete yönelik olarak oluşturulan kalıp yargılar yani toplumsal cinsiyete dair stereotiplerdir. Atkison'a göre stereotip; "bir sınıf ya da insan grubunun kişisel ya da fiziksel özellikler şemasıdır" (Atkison, 2002:723). Genelde kadınlar ve dezavantajlı gruplar üzerinden kullanılan kalıp yargıları basit örnekler üzerinden açıklamak gerekirse eğer; "Kadınlar erkeklerden daha fazla konuşur, kadınlar duygusal ve zayıftır, kadınlar çocuk bakar, özel alanda evine ve erkeğine bağlı olur, erkekler ise sert, cesurdur, kamusal alanda bulunarak eve para getirir. Kadınlar eğer çalışacaksa da daha feminen (öğretmen, hemşire...) işlerde çalışmalı gibi bir düşünce ve erkekler ise daha maskülen (diplomat, asker, polis...) işlerde çalışmalı gibi stereotip örnekleri verilebilir." Bu gibi stereotiplerin var olması ve söylemsel yollarla bireylere aktarılması cinsiyet eşitliğine zarar vermekle beraber cinsiyet eşitsizliğini de doğrudan söylemsel yollar üzerinden desteklemektedir. Cinsiyet temelinde kadınlara yönelik oluşturulan stereotipler, kadını bu toplumda ve medya üzerinden ötekileştirmektedir. Karşı cinsi olan erkek konumundan erkeğin ötekisi olarak meşru bir söylem yoluyla kadını daha zayıf bir unsur (edilgen) olarak resmetmektedir. Bu noktada eğer cinsiyete yönelik stereotip (kalıp yargı) ne kadar ikna edici ve belli bir potansiyele sahipse işte o zaman her iki cinsiyette stereotipe inanma eğilimi göstermektedir (Aronson, Wilson ve Akert, 2012:756). Sonuç olarak

stereotiplerin gücü ile toplumun bu stereotipleri gündemine sokması ve cinsiyetler arası bu stereotipleri kabullenme ve hayatında buna yer etmesi, bu bağlamda stereotiplerin gücü ile toplumun stereotipleri kabullenışı doğru orantılıdır.

6. İnternet Gazeteciliğinde Toplumsal Cinsiyet ve Haberlerde Cinsiyet Temsilleri

Medyanın kitleler üzerindeki şekillendirici gücü son derece etkindir. Medya bu anlamda kişilerin psikolojik yapısına derinlemesine nüfuz ederek zihinlerine yayılmakta böylece ne söylemeleri ve ne yapmaları gerektiğini öğretmektedir. Bu sayede medya çok güçlü bir ikna, tanıtım ve propaganda kaynağıdır (Laughey, 2010: 42). Yeni medya aynı zamanda toplumsal cinsiyetin oluşturulmasında etkin bir rol oynamaktadır. Yeni medya, toplumsal cinsiyet rollerinin inşasında ve bu anlamda cinsiyet imgelerinin sunulmasında etkilidir. Yeni medyada yeniden üretilen cinsiyet kalıplarının ataerkil toplumda yer alan kalıp yargılardan beslenmekte olduğu görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadının erkekten daha aşağı olarak konumlandırılması ve erkeğin ise kadından üstün gösterilmesi, erkek kimliğine yönelik olumlu anlamlar yüklendiğini göstermektedir. Erkeğin aktif, kadının ise pasif ve erkeğe bağımlı bir nesne olarak temsil edilmesi tam anlamıyla biyolojik bir farklılığın aksine bunun toplumsal süreçte inşa edilen, onaylanan ve meşrulaştırılan bir yapının unsuru olduğunu söylemek kaçınılmaz olacaktır. Erkek egemen üstünlüğünü temel alan bu yapı özel alandan kamusal alana varıncaya dek bu roller iki farklı kadın-erkek cinsel kimliğe sahip bireylerin yaşantılarını yönlendirmede tesirli olmaktadır.

Yeni medyanın erkekleri, güçlü, aktif, girişken şekilde temsil etmesine karşın kadınları ise zayıf, pasif, bağımlı ve yetersiz olarak temsil etmektedir. İnternetin hayatımıza girmesiyle birlikte birçok değişiklik kendini bu yeni medya dediğimiz ortamda göstermeye başlamıştır. Bunlardan en önemlisi ise gazetelerin ve gazeteciliğin internet ortamı üzerinden gerçekleşmesidir. Özellikle dezavantajlı gruplara (kadın, LGBTİQ+...) yönelik oluşturulan söylemler bu dezavantajlı olan bireyleri yeni medya ortamında daha da dezavantajlı bir duruma sokmaktadır. Ataerkil toplumda zayıf unsur olarak gösterilen ve resmedilen kadın imgesi, internet mecralarında nesne unsuru olarak verilmekle birlikte özellikle kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinde toplumsal bir sorun olan bu tür haberlerde olayın ciddiyetinden ve öneminden sıyrılarak haberler magazinleştirilerek sansasyonel başlıklarla sunulmaktadır.

7.T24 ve Habertürk İnternet Haber Sitesinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Oluşturulan Haberlerin Analizi

7.1. Makro Yapı Bağlamında Kadın Temsili

7.1.1. Tematik Yapı

Başlıklar

T24 İnternet haber sitesi ve Habertürk internet haber sitesinin Twitter hesabından paylaşmış oldukları haberler 1 Ocak 2022- 7 Ocak 2022 tarihleri arasında sınırlandırılarak doğrudan toplumsal cinsiyet bağlamında oluşturulmuş içeriklere ilişkin 14 haber incelenmiştir. T24 internet haber sitesi için 7 haber incelenirken, Habertürk internet haber sitesi için ise yine 7 haber incelenmiştir. Haber başlıklarına bakıldığında T24'e kıyasla Habertürk internet haber sitesinin oluşturmuş olduğu haberlerde enformasyon eksiltimine rastlanmıştır. Ayrıca T24 internet haber sitesine kıyasla Habertürk internet haber sitesinin oluşturduğu haber başlıkları okuyucuya bilgi vermek yerine tık haberciliği güden sansasyonel başlıklarla kullanılan ifadelerde okuyucuyu habere çekmek amaçlanmıştır. Haber başlıklarında toplumsal cinsiyet ekseninde oluşturulmuş olan haberlerde kadın, erkeğin bir ötekisi olarak konumlandırılmış olup gerek kadına yönelik şiddet haberlerinde gerekse de erkeklerin işlediği cinayet haberlerinde bile kadınlar suçlu bulunmuştur. Haber metinlerinde mağdurun hayatına dair birçok bilgiye ve detaya yer verilmesine karşın şüphelinin, suçlunun ya da sanığın isimlerinin haber metinlerinde yer almaması ya da kullanılmaması bu anlamda bu yorumlamayı haklı çıkarmaktadır.

Haberlerde ana başlığın yanında yan başlıklar ve alt başlıklar da kullanılmaktadır. Haberlerin önemli bir kısmının 4,6,8,12 ve 14 “dehşet”, “yine kanımız dondu”, “vahşet” başlıklarıyla verildiği görülmektedir.

4 numaralı başlıkta eksilteli cümleler tercih edilerek okuyucunun merak duygusu kamçılanmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda başlıkların dikkat çekmek amacıyla kurgulanmış olduğu ve sansasyonel içeriklerden oluştuğu görülmektedir.

“Daha 20 yaşındaydı!”, “Yine kanımız dondu!”, “Üç çocuk annesiydi!” başlıkları haber içeriği hakkında bilgi vermektense ziyade ilgi çekmek ve merak uyandırmak amacıyla kurgulandığı söylenebilir.

10 numaralı haberde “Kendisine ve çocuklarına şiddet uygulayan kocasını öldürdü” tanımlaması okuyucuyu şiddet ile olayın gerçekleştiği cinayet olayının arasında nedensel bir ilişki kurmaya yönlendirdiği söylenebilir.

Habertürk internet haber sitesi gibi ataerkil yapıya hizmet eden medya platformlarının haber başlıklarında toplumsal cinsiyet ekseninde oluşturulmuş olan haberlerde kadın, erkeğin bir ötekisi olarak konumlandırılmış olup gerek kadına yönelik şiddet haberlerinde gerekse de erkeklerin işlediği cinayet haberlerinde bile kadınlar suçlu bulunmuştur.

1, 3, 5, 7, 9 ve 13 numaralı başlıkta olan haberler T24 internet haber sitesinin oluşturmuş olduğu haber başlıklarıdır. Bu haber başlıklarından da anlaşılacağı gibi T24 internet haber sitesinin haber oluşturma politikası “kadın odaklı habercilik” anlayışı ile gerçekleştirilmektedir. Günümüzde hala ataerkil yapıya hizmet eden medya platformlarının aksine T24 internet haber sitesi eril ideoloji perspektifinde oluşturulmuş olan kadın imgesinin haberlerde bu ideolojiye göre kadının temsilinin bu anlamda üretilip yeni medya ortamında yansıtılmasına karşı çıkmaktadır. T24 internet haber sitesi; kadının ikinci planda olmaması, her alanda ve her fırsatta kadının yanında olan, yalnızca cinayet, şiddet haberleri olmaksızın kadının gerek hallerini ve gerekse de ihtiyaçlarını sorgulayan bir habercilik pratiği üzerinden haberlerini üretmektedir. Bu anlamda T24 internet haber sitesi tık haberciliği güden ve sansasyonel başlıklarla içerik oluşturan diğer haber sitelerine kıyasla toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde haberlerini üretmekte olduğu görülmektedir.

Eril ideoloji çatısı altında oluşturulmuş haber başlıklarına bakıldığında özellikle “kadın, cinayet ve şiddet” haberleri okuyuculara magazinsel bir boyutta sunulmakta ve toplumsal bir sorun olan bu haberler bu anlamda önemsizleştirilerek göz ardı edilmektedir. Cinayet ve şiddet haberlerinin magazinsel olarak sansasyonel başlıklarla servis ediliyor olması olayın önemsizleşmesine ve göz ardı edilmesine olanak tanımaktadır. Bu gibi ciddi olayların haberleştirilirken dikkatli olunması gerektiği üzerinde ise hem haberi yazan muhabirin, editörün ve genel yayın yönetmenin bu anlamda sorumluluk alması ve bu haberlerin gerek üretim sürecinde gerekse de servis edilme sürecinde “dikkat edinilmesi gereken bir konu” olduğunun bilincinde olması önem arz etmektedir.

T24 internet haber sitesine ait olan haberlerin olduğu başlıkların haber içeriğini doğrudan yansıttığı ve kadın odaklı bir anlayışla haberleri üretmekte olduğu görülürken, Habertürk internet haber sitesine ait olan başlıkların ise daha çok sansasyonel ifadelerle ve kurgulama yoluna gidilerek verildiği görülmektedir.

Haber Girişi Spotlar

5N1K (“Kim?”, “Ne?”, “Nerede?”, “Ne Zaman?”, “Nasıl?” ve “Niçin?”) cevapları esas alınarak haber spotları incelenmiştir. Spotların genelinde kişi, yer, zaman, olayın nasıl yaşandığına dair bilgiler yer almaktadır. Bu anlamda haber girişleri ana olay hakkında bilgi vermekte ve olayı özetlemektedir. İncelenen internet haber sitesi haberlerinin çoğunda haber girişi verildiği görülmektedir:

Özellikle kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerine bakıldığında 2,4,6 ve 14 numaralı haberlerin spotlarında ya sanıkların, suçluların kimlik bilgilerine yer verilmemesi ya da üstü kapalı bilgi ile veriliyor olması dikkat çekerken aynı zamanda haber içeriğinin mağdur dâhilinde sunulduğu anlaşılmaktadır.

Spot 1: “Dünyanın tümü 21. yüzyılın onurunu kurtaran, direnen kadınlara minnet borçlu; 2021 yılı direnen kadınlar sayesinde ‘uygarlığa hayat veren kadınların yılı’ olarak geçebilir” (T24, 1 Ocak 2022). Spot 2:

“Kocaeli’de hız yapan sürücü aydınlatma lambasına çarparak durabildi. Arabanın içinde sıkışıp kız arkadaşını yalnız bırakan sürücü olay yerinden uzaklaşarak kayıplara karıştı. Yaralı kız hastanede tedavi altına alındı” (Habertürk, 1 Ocak 2022).

Spot 3: “Nasıl geçineceğiz bilmiyorum” (T24, 2 Ocak 2022).

Spot 4: “Türkiye yine bir dehşete tanık oldu. İstanbul Eyüpsultan’da, boşanmak üzere olduğu kocası tarafından, restoranda 6 yaşındaki çocuğunun önünde dayak yiyen kadın, darp anlarının görüntülerini sosyal medya hesabından paylaşarak, yardım istedi” (Habertürk, 2 Ocak 2022).

Spot 5: “Uygulamanın bağlantılarını paylaşan Twitter hesapları da askıya alındı” (T24, 3 Ocak 2022).

Spot 6: “Son dakika haberine göre Zonguldak’ta, yürekleri yakan bir olay yaşandı. Aysel İleri (20), evinde silahla göğsünden vurulmuş olarak ölü bulundu. Ailesi ile yaşayan İleri’nin ölümüyle ilgili savcılık soruşturma başlattı” (Habertürk, 3 Ocak 2022).

Spot 7: “134’ü ateşli silahlarla, 93’ü kesici aletle, 31’i boğularak, 8’i darp edilerek, 3’a yakılarak, 2’si yüksekten atılarak, 4’ü sert bir cisimle vurularak, 3’ü aracın altında kalarak öldürüldü” (T24, 4 Ocak 2022).

Spot 8: “Kadına yönelik şiddet yine dehşete düşürdü. Eskişehir’de Ali Y. (33), tartıştığı eşi 4 çocuk annesi Ülviye Y.’yi (42) sırtından 2 kez bıçaklayarak ağır yaraladı. Ali Y., evde bıçakla yakalanırken, eşi ise hastaneye kaldırıldı” (Habertürk, 4 Ocak 2022).

Spot 9: “Polis ekipleri tarafından yakalanan koca adli makamlarca serbest bırakıldı” (T24, 5 Ocak 2022).

Spot 10: “Konya’nın Beyşehir ilçesinde, kendisine ve çocuklarına şiddet uygulayan kocasını bıçaklayarak öldüren kadının, olay günü alkollü olarak geldiği evde örümcek görmesi üzerine kendisini ve çocuklarını sıraya dizerek dövme istemesi üzerine cinayet işlediği iddia edildi” (Habertürk, 5 Ocak 2022).

Spot 11: “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Bekir Şahin: HDP iddianamesine ekleme yok” (T24, 6 Ocak 2022).

Spot 12: “Denizli’de dehşete düşüren bir olay meydana geldi. Kentin Pamukkale ilçesinde, Hasan D. boşanma davasının sürdüğü eşinin, ilişkisi olduğunu düşündüğü patronu apart işletmecisinin otomobile uzaktan kumandalı el yapımı patlayıcı yerleştirdiği suçlamasıyla gözaltına alındı. Hasan D.’nin internetten yapımını öğrendiğini söylediği bombayı, eşi ile patronu aynı anda otomobile bindiğinde patlatmayı planladığını anlattığı öğrenildi” (Habertürk, 6 Ocak 2022).

Spot 14: “Son dakika haberine göre Gaziantep’te üç çocuk annesi kadın, eşi tarafından odaya kilitlendikten sonra 11 yerinden bıçaklanarak öldürüldü. Katil zanlısı koca gözaltına alınırken, talihsiz kadının cenazesi otopsi işlemlerinin ardından defnedilmek üzere yakınlarına teslim edildi” (Habertürk, 7 Ocak 2022).

Yazılı olarak sunulan haberlerin çoğunun ayrıca video haber ile verildiği görülmüştür.

11 ve 13 numaralı haberlerin başlıklarında haber konusu anlatılmakta ancak spotun içeriğine dair bilgi verilmemektedir. Okuyucu soru cümlesi ile haber metnini okumaya yönlendirilmektedir.

Haber başlıklarında ve spotlarında toplumsal cinsiyet perspektifinde şiddet ve cinayet haberlerine bakıldığında kullanılan dilde erkek için koca kavramının kadın için ise karı kavramının kullanıldığı dikkat çekmiştir.

Haber başlıkları ve spotlarında şiddet ve cinayet haberlerinde kullanılan bir diğer ifade ise mağdur olan kadının “3 çocuk annesi, 4 çocuk annesi...” vurgulaması yapılarak haber başlıklarında ya da spotlarında yansıtıldığı görülmektedir. Bu anlamda anne ile çocuk bağdaştırılarak haberde magazinleştirmeye gidilmektedir.

Haber girişlerinde 5N1K sorularının cevaplarının olup olmadığı incelenmiş ve haber başlıklarıyla tutarlı olarak 5N1K sorularının çoğunda cevaplandığı görülmüştür. Toplumsal cinsiyet bağlamında oluşturulan haber içeriklerine bakıldığında özellikle kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinde kadınların nerede, nasıl, ne zaman, niçin ve kim tarafından öldürüldüğü haber girişlerinde verilmektedir.

Fotoğraf

Haberde kullanılan fotoğraflar haber metinlerinin oluşturulmasında konuyu destekler ve iletinin etkinliğinin ve inandırıcılığının sağlanmasında önemli bir role sahiptir (Güneş, 2018:29). T24 internet haber sitesi ve Habertürk internet haber sitesinde yapılan incelemede hem fotoğraflı hem de video haber olarak yapıldığı tespit edilmektedir. Toplumsal cinsiyet bağlamında oluşturulan “kadın, şiddet ve tecavüz” haber içeriklerinde haber fotoğrafı olarak olayın gerçekleştiği yerin fotoğrafları, mağdur olan kadınların fotoğraflarından oluşan galeriler, zanlının bazı haberlerde blurlaştırılarak ya da açık bir halde verilmiş fotoğrafları ve eğer evli ise aynı zamanda boşanma aşamasındaki mağdur olan kadınların zanlıyla aynı karede olduğu fotoğrafları da kullanılmıştır.

Fotoğraf 1: Haber Fotoğrafları

(12. Haber- Habertürk: “Denizli’de dehşet! Aldatma şüphesine bombalı tuzak”)

T24 internet haber sitesinin: “Bir aktivistin gözünden: Uygarlığa hayat veren kadınların yılı” şeklinde bir başlıkla oluşturulması “kadın odaklı” habercilik anlayışı ile haberlerini üretmekte olduğu açık bir şekilde haberin içeriğinde ve kullanılan başlıkta görülmektedir. Haber içeriği: Toplumsal cinsiyet bağlamında eşitlik temelli hak arayan kadınların yaşadıkları baskı, zulüm

ve engellemeleri içermektedir. Haberde kullanılan fotoğraf ise feminizm için direnen kişilerin tuttuğu pankartları göstermektedir.

Fotoğraf 2: Haber Fotoğraflar(1. Haber- T24: “Bir aktivistin gözünden: Uygarlığa hayat veren kadınların yılı)

Habertürk haber sitesinin “Restoranda çocuğu önünde koca dayağı! Sosyal medyadan yardım istedi” şeklinde bir başlıkla oluşturulmuş olması sansasyonel başlıkla haberin kurgulandığını gösterir. Şiddet gösteren kişinin olay yerindeki avm’de kayıt altına alınmış bir video görüntüsü var ancak haberdeki kişinin (kocasının) arkasına dönük bir halde olduğu başta oturarak çocuğunun velayeti konusunda kavga etmeye başladıkları ve kadının çocuğunun velayetini eşine vermek istememesi üzerine kadının eşine su bardağındaki suyu atmasından sonra şiddet mağduru olan kadının eşi tarafından hem şiddet gördüğü olay anının fotoğrafı hem de video haber kullanılarak verilmiştir. Ancak şiddet uygulayan suçlunun görüldüğü hiçbir fotoğraf kullanılmamıştır. Şiddet mağduru olan kadınların bu tip şiddet haberlerinde olayların magazinleştirilerek verilmesi ise dikkat çekmektedir.

Fotoğraf 3: Haber Fotoğrafları

(4. Haber- Habertürk: Restoranda dehşet anları: Boşanmak üzere olduğu kocası tarafından 6 yaşındaki çocuğunun önünde dayak yedi! Genç kadın, darp anlarının görüntülerini sosyal medyadan paylaşarak yardım istedi...)

T24 internet haber sitesinin: “Ev emekçisi kadın gözyaşlarıyla anlattı: Yağ almak için komşudan 30 lira aldım, çocuklarıma süt bile alamıyorum” başlığında ise haber fotoğrafı kullanmak yerine video haber tekniğinden yararlanılmıştır. Haber başlığında “Ev emekçisi kadın” olarak haber başlığının sunulması T24 internet haber sitesinin yine “kadın odaklı habercilik anlayışı” ile haberlerini üretmekte olduğunu yansıtmaktadır. Haberde yer alan ekonomik düzenden dolayı mağdur olan kadının çocuğu ile birlikte kamuoyu önüne çıkıp yaşadığı ekonomik sorunu dile getirerek bu ekonominin düzelmesini devletten “hükümetten” talep etmektedir.

Fotoğraf 4: Haber Fotoğrafları(3. Haber – T24: “Ev emekçisi kadın gözyaşlarıyla anlattı: Yağ almak için komşudan 30 lira aldım, çocuklarıma süt bile alamıyorum

8. Mikro Yapı Bağlamında Kadın Temsili

8.1. Şematik Yapı

Ana Olayın Sunumu

Haberler T24 ve Habertürk internet haber sitesi üzerinden toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. İncelenen haberlerde ana olay, toplumsal cinsiyet bağlamında oluşturulan ve haber içeriği olarak “kadın, erkek, şiddet, tecavüz...” haberlerinin incelenmesidir. T24 ve Habertürk internet haber sitesi ana olayı genel olarak haber girişlerinde vermiştir. T24 internet haber sitesi kadın odaklı habercilik anlayışı ile toplumsal anlamda dezavantajlı olan grupların (kadın,LGBTİQ+...) haberlerini oluştururken daha dikkati davranan dezavantajlı gruplara yönelik pozitif yaklaşan cinsiyet eşitliği üzerinden üretmekte ve her zaman bu anlayışla yayın

yapan bir yayıncılık anlayışı ile ön plana çıkmaktadır. Habertürk haber sitesi ise eril ideolojinin çıkarları doğrultusunda tık haberciliği yapan ve yoğun olarak kadın, kadına yönelik şiddet, tecavüz haberlerinde sansasyonel başlıklarla ön plana çıkmaktadır. Habertürk haber sitesi ana olayı şiddet ve cinayet haberlerinin sunumunda “vahşet, dehşet” kelimelerine sıklıkla yer vermiştir. Habertürk internet haber sitesinin haberlerinde ana olayın sunumu kadının ötekileştirilmesine yönelik olarak kadının boşanma aşamasındaki kocası tarafından restoranda çocuğunun önünde şiddete maruz kalması, erkeğin karısına karşı kıskançlığından dolayı karısının arabasına el yapımı bomba koyması, henüz yirmi yaşındaydı acı haber, üç çocuk annesi... Şeklindeki içeriklerin üretilmesi ile erkeğin bir ötekisi olarak kadının haber dilinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kaldığı ve ötekileştirildiği görülmektedir. T24 haber sitesi olayları sorgulamakta ve kadın, şiddet, tecavüz haberlerinde kadın odaklı habercilik anlayışı ile ön plana çıkarken şiddet, tecavüz, kadın bağlamında ve kadının ötekileştirilmesi olarak oluşturulan haberlerde toplumsal bir sorun algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Habertürk haber sitesi ise olayları sansasyonel, hikayeleştirme ve kurgulama yöntemiyle tık haberciliği güderek eril ideoloji çatısı altında kadının ötekileştirilmesi, kadının bir zayıf unsur olarak görülmesi ya da haber içeriklerinde detaylıca kadınların anneliği üzerine “üç çocuk annesi, dört çocuk annesi” şeklindeki içeriklerin vurgulanarak verilmesi ve yalnızca kadınların anneliği üzerinden anne-çocuk olarak hikayeleştirip verdiği görülmektedir.

Sonuçlar

Toplumsal cinsiyet bağlamında yapılan haberler çerçevesinde T24 ve Habertürk haber sitesinin haberleri farklı perspektiflerde üretilmektedir. T24 kadın odaklı habercilik anlayışı ve toplumsal cinsiyet eşitliği üzerinden haberlerini üretmekteyken, Habertürk ise tık haberciliği üzerinden haberlerini üretmektedir. Yeni medyanın birçok avantajları sağlaması ve bireylerin birbirleriyle etkileşime geçebilme olanağını sunması gibi olumlu özelliklerin yanında etkileşim sayesinde toplumsal anlamda dezavantajlı olan grupların (kadın, LGBTİQ+...) yeni medya mecralarında daha da dezavantajlı duruma düşmesine sebep olmaktadır. Medya ortamı ötekileştirici bir dilin kullanılmasında etkin bir rol oynamaktadır. Yapılan araştırmada Habertürk haber sitesinin haber dili heteronormatif cinsiyet düzeninde kadının ötekileştirildiği ve kadının erkeğin bir ötekisi olarak haberlerini oluşturduğu görülmektedir. T24 internet haber sitesinin haber dili ise kadın odaklı, cinsiyet eşitliği perpektifinde haberlerinin üretilmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Ardalan bilgisi, olayların sosyal, politik ve tarihsel yönünü ortaya koyması sebebiyle oldukça önemlidir. Olayın sosyal yönü, politik yönü ve tarihsel yönünü bilmek bu anlamda olayı anlaşılır kılmakta ve neden sonuç ilişkisi kurarak haberdeki gömülü ideolojinin çıkarılıp anlamlandırılmasını sağlamaktadır (Van Dijk, 1988:54). Bu anlamda ardalan bilgisi haber konusu olayın sosyal, politik ve tarihsel boyutunu göstermesi açısından anlamlıdır. T24 söz konusu haberlerde görgü tanıkları kullanırken Habertürk daha çok mağdura yönelik haber yapmaktadır. Mağdura söz hakkı tanıyan kanal, görgü tanıklarına veya somut verilere yer vermek yerine kurgu haberciliği yapmaktadır. Bunun aksine T24 ise haberin konuyla nedensel ilişkisini kurarken daha duyarlı davranmaktadır. Bunun için polis kayıtları, fotoğraflar ve videolarla olayla ilgili detaylı bilgi vermektan kaçınmamıştır. Haberin ardalanının araştırılması ve emin olmadan suçlayıcı bir dil kullanımından kaçınan T24, hem kadın odaklı haber yaptığı hem de haberin bağlamını etik ilkelere oturttuğu için daha duyarlı bir habercilik anlayışına sahiptir.

Yorum

Haberlerin genelinde görgü tanıklarının beyanlarına yer verilmektedir. T24'ün haberlerinde görgü tanıklarına yer verildiği görülmektedir. Habertürk'ün haberlerinde ise daha çok mağdur'a söz hakkı tanıyan kanal görgü tanıklarına veya somut verilere yer vermek yerine kurgu haberciliği yapmaktadır. Ancak Habertürk, 8. Haberde nadir olarak bir komşunun olay anındaki bir beyanına yer vermiştir:

Bir komşunun “Keşke kendini bıçaklasaydın, sana yazıklar olsun. 4 çocuğu var o kadının. Senin gibi komşu olmaz olsun” dediği duyuldu.

Ayrıca T24'ün polis kayıtları, fotoğraflar ve videolarla olayla ilgili detaylı bilgi vermektan kaçınmadığı görülmektedir.

Haber Kaynakları

Haber kaynağı, doğrudan aldıkları ve resmi kaynaklardan elde edilen bilgilerle olayı haberleştiren muhabirlerdir. Haberlerde birincil kaynak olarak muhabirin kendi gözlemlerini, ikincil kaynak olarak bazı haberlerde görgü tanıklarına başvurduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu görgü tanıklarının isimleri bazı haberlerde verilirken bazılarında ise verilmemiştir.

Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme

Van Dijk'ın çözümleme modelinde sentaktik çözümleme yapılmakta olup bu anlamda cümlelerin uzun-kısa, basit-karmaşık, aktif-pasif durumları incelenmektedir (Van Dijk, 1988:71). Cinayet ve şiddet haberlerinin spotlarında yapılan incelemelerde çoğunlukla edilgen cümleler olmakla birlikte hem etken hem de edilgen cümlelerin kullanıldığı görülmektedir. Haberlerin genelinde kullanılan edilgen yapı eylemi gerçekleştiren öznenin/failin okuyucu tarafından etkisiz algılanmasına neden olmakta ve dikkatleri nesneye/mağdura çekmektedir. Aynı zamanda özellikle kadına yönelik şiddet haberlerinde kullanılan edilgen yapı olayın toplumsal boyutunun da göz ardı edilmesine neden olmaktadır.

Zanlı, dolaylı olarak edilgen konumlandırılmıştır. Mağdur ise burada daha çok etken olarak konumlandırılmıştır:

“Türkiye yine bir dehşete tanık oldu. İstanbul Eyüpsultan’da, boşanmak üzere olduğu kocası tarafından, restoranda 6 yaşındaki çocuğunun önünde dayak yiyen kadın, darp anlarının görüntülerini sosyal medya hesabından paylaşarak, yardım istedi” (Habertürk, 2 Ocak 2022).

Mağdur etken olarak konumlandırılmıştır:

“Son dakika haberine göre Zonguldak’ta, yürekleri yakan bir olay yaşandı. Aysel İleri (20), evinde silahla göğsünden vurulmuş olarak ölü bulundu. Ailesi ile yaşayan İleri’nin ölümüyle ilgili savcılık soruşturma başlattı” (Habertürk, 3 Ocak 2022).

Zanlı etken olarak konumlandırılmıştır. Mağdur ise edilgen olarak konumlandırılmıştır:

“Kadına yönelik şiddet yine dehşete düşürdü. Eskişehir’de Ali Y. (33), tartıştığı eşi 4 çocuk annesi Ülviye Y.’yi (42) sırtından 2 kez bıçaklayarak ağır yaraladı. Ali Y., evde bıçakla yakalanırken, eşi ise hastaneye kaldırıldı” (Habertürk, 4 Ocak 2022).

Fail dolaylı olarak edilgen konumlandırılmıştır:

“Son dakika haberine göre Gaziantep’te üç çocuk annesi kadın, eşi tarafından odaya kilitlendikten sonra 11 yerinden bıçaklanarak öldürüldü. Katil zanlısı koca gözaltına alınırken, talihsiz kadının cenazesi otopsi işlemlerinin ardından defnedilmek üzere yakınlarına teslim edildi” (Habertürk, 7 Ocak 2022).

Yukarıda örnekleri verilen haber metinlerinde kullanılan basit cümle yapısı olayların hikayeleştirilmesine ve dramatize edilmesine olanak tanımaktadır. Haberlerde zanlı ya da fail edilgen olarak verilmiş olup mağdur ise daha çok etken olarak konumlandırılmıştır. Haber dilinin sade olması okuyucunun bilgi edinmesi açısından önem taşımaktadır. Ancak bu tür haberler bilgi vermekten ziyade okuyucuyu kurgusal bir metnin içerisine çekmektedir. Toplumsal bir sorun olarak ifade edilmesi gereken şiddet konusunun haberlerin çoğunda okuyucunun merak duygusunu kamçılayarak yalnızca okuyucuyu habere çekmek ve tık haberciliği yaparak sansasyonel başlıklarla haberlerin oluşturulduğu görülmektedir.

Bölgesel Uyum

Eleştirel söylem analizi yönteminde bölgesel uyum, haber içeriğini oluşturan cümlelerin nedensel, işlevsel ve referansal ilişkileri perspektifinde değerlendirilmektedir. Haber içeriğini oluşturan nedensel boyut birbirini takip cümlelerin belirli bir sebep sonuç ilişkisi içerisinde oluşturulup oluşturulmadığına işlevsel boyut ardışık olarak sıralanan cümlelerin açıklayıcı ifadeler içerip içermediğine referansal boyutta ise cümleler arasında bir bağ olup olmadığına işaret eder (Özer'den akt. Doruk, 2013: 124).

9. Haber içeriği (T24):

“İstanbul Sarıyer’de bir erkek, tartıştığı karısını sokak ortasında tekme tokat dövdü. Kocasının yumruklu saldırısına uğrayan kadın, merdivenlerden yuvarlanarak başından yaralandı. Dehşet anları kameralara yansırken, dayakçı koca arkasına bile bakmadan kaçtı. Vatandaşların yardım ettiği kadın ambulansla hastaneye kaldırılırken, polis ekipleri tarafından yakalanan koca adli makamlarca serbest bırakıldı.

Aynur T. (34) ve eşi Ümit T. (36) sokak ortasında tartıştı. Tartışmanın ardından taksiye binmek isteyen Ümit T., yanına gelen karısına saldırdı. Kocasının attığı yumruk darbeleri sonrasında Aynur T. bir işyerinin önündeki merdivenlerden boşluğa düştü. Genç kadın kafasından yaralanırken, dayakçı koca ise vatandaşların tepkisi üzerine olay yerinden koşarak kaçtı...”

Şeklinde haberde zanlının gerçekleştirdiği şiddet olayının nedenine ilişkin bilgi verilmiştir.

7. Haber içeriği (T24):

“Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2021 Raporu’nu açıkladı. Rapora göre; geçen yıl 280 kadın erkekler tarafından öldürüldü, 217 kadın şüpheli şekilde ölü bulundu.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, 2021 Raporu’nda, “Bu yıl yaşanan önemli gelişmelerden biri tüm kadınların, çocukların, LGBTİQ+’ların hayatını ilgilendiren İstanbul Sözleşmesi’nden bir gecede imzanın geri çekilmesi” denildi...”

Şeklinde haberde olayın nedenine ilişkin bilgi verilmiştir.

12. Haber içeriği (Habertürk):

“...Hasan D.'nin ifadesinde suçunu kabul ettiği ve internet sitesinden bomba yapımıyla ilgili bilgi edindiğini söylediği öğrenildi. Hasan D.'nin boşanma aşamasında olduğu eşi Derya D.'nin çalıştığı iş yerindeki patronu Mehmet A. ile ilişkisi olduğunu düşündüğü için el yapımı patlayıcı hazırlayarak otomobiline koyduğu belirlendi. Ayrıca Hasan D.'nin apart önünde eşi Derya D. ile Mehmet A.'nin aynı anda araca binmesini beklediği ve bu nedenle bombayı patlatmadığı öğrenildi. Otomobiline yerleştirilen bombayı fark ederek ölümden dönen Mehmet A.'nin 3 gün boyunca bombayla gezdiği de ortaya çıktı. Şüpheli Hasan D.'nin eşi Derya D.'nin çalışanı olduğunu söyleyen Mehmet A. "Otomobilimin rengi kırmızı olduğu için park ettikten sonra sol arka tampondan sarkan beyaz poşeti fark ettim. Poşeti çekip çıkarınca bir cep telefonu düştü. Poşetin içinden eski bir ceket çıktı. Aracın altına eğilip baktığımda kablo düzeneğini gördüm. Hemen araçtan uzaklaşarak polisi aradım. Benim aracıma neden bomba konulduğuna bir anlam veremedim. Şüpheli kişinin eşi Derya D. yanımda temizlikçi olarak çalışır. Benim hiçbir ilişkim yok. Neden böyle bir olaya girdiğini anlamış değilim. Bombayı fark etmesem, belki de şimdiye kadar ölebilirdim" dedi. Hasan D. polisteki işlemlerinin ardından adliyeye sevk edildi.”

Şeklinde haberde şüphelinin olayı neden gerçekleştirdiğine ilişkin bilgi verilmiştir.

4. Haber içeriği (Habertürk):

“DHA'nın haberine göre, burada bir süre oturan çift arasında çocuğun velayetiyle ilgili tartışma çıktı. İddiaya göre, Ertuğrul T. Dağtar'a önce küfür etti ardından da oğlunu görmemekle tehdit etti.

Kendisine küfüredilen Dağatar, masanın üzerindeki suyu Ertuğrul T.'nin yüzüne çarptı. Ertuğrul T. ise oğlunun ve çevredekilerin gözü önünde Elif Dağatar'a vurmaya başladı. Çiftin kavga ettiğini gören çevredekiler hemen olaya müdahale etti. Önce çiftin çocuğunu olaydan uzaklaştırarak, çifti ayırdı. Olayın ardından Elif Dağatar, polise giderek şikayetçi oldu. Ertuğrul T., ifadesi alınarak serbest bırakıldı. Bunun üzerine Elif Dağatar, olay anına ait güvenlik kamera görüntülerini sosyal medya hesabından paylaşarak, yardım istedi.”

Şeklinde olayın nedensel ve işlevsel ilişkisini belirtmiştir. Zanlının bu şiddet olayını neden gerçekleştirdiği bu ifadede açıklanmıştır. Yukarıda örnekleri verilen haber metinlerinde kullanılan cümle yapıları incelendiğinde nedensel ve işlevsel boyutun bir arada kullanıldığı görülmektedir. Haber metinlerine başka bir açıdan bakıldığında kadınların reddettiği ya da istemediği bir durum karşısında erkekler tarafından şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliği anlamında kadınlar bağlamında önemli bir boyuttur. Eril ideolojiye göre erkek iktidardır, güçlüdür ve ne isterse elde eder ya gönül rızasıyla ya da şiddetle. Ancak erkeğin istediğini elde edemediği süreçte ise bu kadının sonu ya şiddete maruz kalmaktır ya da daha da ileri seviyesinde ölümdür. Çünkü erkek, ataerkil toplumdaki konumu gereği reddedilişi ya da istenmemesi “erkeğin erkekliğinin ezilmesi” olarak tanımlanmaktadır.

Haberlerin Retoriği

İncelenen iki haber sitesinde haberlerin çokluğuyla doğru orantılı bir şekilde özellikle şiddet ve cinayet olaylarında en çok haber fotoğrafına Habertürk internet haber sitesi yer vermiştir. Haber içeriklerinin çoğunda fotoğraf, bazılarında ise video haber kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet bağlamında incelenen haberlerde kullanılan fotoğraflar çoğunlukla zanlı ve mağdurun olayla ilgili ya da ilgisiz fotoğraflarıdır. Olay öncesinde kadınların eşleriyle birlikte yan yana otururken çekilmiş fotoğrafları haberlerde kullanılmıştır. Haber içerikleri oluşturulurken görgü tanıklarına, somut verilere; Polis kayıtları, fotoğraflar ve videolarla olayla ilgili detaylı bilgi alınmıştır.

Sözcük Seçimleri

T24, 9. Haberinde: faili ‘dayakçı koca’ olarak tanımlaması ikinci bir sözel şiddet oluşturma bakımından ataerkil toplumda erkeklik özelliklerini anımsattırmaktadır. Mağdur ise şiddete uğrayan kadın olarak tanımlanmaktadır.

Habertürk, 4. Haberinde: faili ‘boşanmak üzere olduğu kocası tarafından’ olarak tanımlanması yine ikinci bir sözel şiddet oluşturma bakımından ataerkil toplumda kadının evine ve erkeğine bağlı olması, kocasının bu anlamda sözünü dinlemesi gerektiği ve kocasına karşı çıkmaması gerektiği bu anlamda haber metinlerinde ideolojik olarak yansıtılmaktadır. Mağdur ise dayak yiyen kadın olarak tanımlanmaktadır.

T24, 7. Haberinde: faili ‘erkekler’ olarak ifade etmiş ve cinayetlere erkeklerin sebep olduğunu kamuoyuna duyurmuştur. Erkekler sözcüğü ya da betimlemeyle erkek şiddeti haberde vurgulanmıştır.

Habertürk,14. Haberinde: faili ‘katil zanlısı koca’ olarak tanımlanmaktadır. Mağdur ise üç çocuk annesi olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç

Ataerkillik perspektifinde gelişen toplumsal cinsiyet olguları, kadın ve erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliğin belirginleşmesinde etkin bir rol oynamaktadır. Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkeğe verilen roller, kalıp yargılar (stereotipler), eril yapının güçlenmesine yol açmaktadır. Yeni medya metinlerde erkeğin etken (aktif), kadının ise edilgen (pasif) olduğu bir yapıyı görmekteyiz. Özellikle şiddet ve cinayet haberlerinde toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında aksi bir harekette bulunan kadının: mağdur/kurbanların şiddeti “hak ettikleri” mesajları medya metinlerinde üretilmektedir. Diğer yandan kadınlar, cinsiyet özelliklerinden dolayı yeni medya ortamında bir meta unsur olarak servis edilmektedir. Çalışmada kadın ve erkek imgesinin sunumuna dair T24 ve Habertürk internet haber sitesinin 01.01.2022- 07.01.2022 tarihleri arasında doğrudan toplumsal cinsiyet bağlamında oluşturulmuş 14 haber incelenmiştir.

Bu çalışmada T24 ve Habertürk internet haber sitelerinin seçilme nedeni ise; T24’ün haber kurgusunun yalnızca kadın hakları olmaksızın aynı zamanda, LGBTIQ hakları gibi çeşitli mağdur olan grupların yanında olma ve mağduriyetinin giderilmesi açısından haberlerini üretmekte olduğu görülmektedir. Habertürk’ün ise böyle bir yayıncılık anlayışı gütmeyeceği, haberlerinde kadın odaklı habercilik anlayışının olmaması ve mağdur olan diğer gruplara

yönelikte ayrıca bu grupların mağduriyetlerinin giderilmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilebilmesi açısından olanak sunmamaktadır. Bu bağlamda Habertürk internet haber sitesinin eril ideolojinin çıkarları doğrultusunda haberlerini üretmekte olduğu anlaşılmaktadır. T24 haber sitesinin başlıklarında sansasyonel ifadeler yerine açık bir şekilde haberin verildiği görülürken Habertürk haber sitesinin özellikle şiddet ve cinayet haberlerinde olayları magazinleştirerek sansasyonel ifadelerle haberi sunduğu görülmektedir. Şiddet ve cinayete yönelik oluşturulan haber başlıklarında; “koca dayağı”, “boşanmak üzere olduğu kocası tarafından” vb. ifadelere vurgu yapılmakta olup okuyucunun mağdura yönelik üzüntü yaşaması sağlanırken, fail bu tür haberlerde edilgin olarak verilmektedir. Bu anlamda ataerkil yapıya hizmet eden medya mecralarının oluşturduğu haberlerde izleyicinin faili sorgulamaması amaçlanmıştır. Erkek şiddetinin bu tür haberlerde normalleştirilmekte olduğu görülürken ana tema ve başlıklarla oluşturulmaya çalışılan haber retorığının mağduru odağa almış izlenimi yaratılması ise dikkat çekmektedir. Habertürk haber sitesinde yapılan incelemede bütün haberlerin fotoğraflı olarak yapıldığı tespit edilmektedir. Habertürk ve T24; haber fotoğrafı olarak olayın gerçekleştiği olay yerine ait fotoğraflar, mağdura ait fotoğraflar ve bazı haberlerde ise zanlı ve katile ait fotoğraflar, olay anına dair güvenlik kamera görüntüleri ve güvenlik kamerasından alınan görüntülerin fotoğrafları da kullanılmıştır. Habertürk’te haber fotoğrafı olarak şiddet ve cinayet mağduru olan kadınların olayla ilgisi olmayan fotoğraflarının kullanılması ise haberin magazinsel boyutta sunulduğunu açık bir şekilde göstermektedir. Yapılan araştırmada T24’e kıyasla Habertürk haber sitesinin kullandığı haber retorığı ile ataerkil düzende kadının geleneksel rollerin dışına çıkmaması gerektiğini ve çıkması durumunda ise suçlanacağını ve cinsiyetçi bir dille mağdurun bu yaşanan şiddet ve cinayet olaylarında sorumlu tutulduğu gösterilmektedir. Haber metinlerinde toplumsal cinsiyet rollerine, kalıp yargılarına (stereotip) yönelik olarak vurgunun yapılması kadınların erkeğin bir ötekisi olmasına, ikincilleştirilmesine ve bu boyutta ise cinsiyet eşitsizliğinin normalleştirilmesine olanak tanımaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri medya metinlerinde sorunlu temsil pratiklerinin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumda ise eril hegemonyasında kadını medya metinlerinde ötekileştirmektedir. İncelenen haber örneklerinde T24 söz konusu haberlerde görgü tanıkları kullanırken, Habertürk ise daha çok mağdura söz hakkı tanıyarak, görgü tanıklarına veya somut verilere yer vermek yerine sansasyonel ifadelerle olayı magazinleştirerek kurgu haberciliği yapmaktadır. İnternet haber siteleri, tık haberciliği yapmayarak tiraj kaygısı gütmeyen toplumsal sorumluluk bilinciyle toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyici bir yayın politikası güderek haberlerini oluşturması

gerekmektedir. Özellikle kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerinde başlık, haber fotoğrafı, kelime seçimi, cümle yapısı, makro ve mikro yapıları nasıl kurgulandığı bu anlamda büyük önem taşımaktadır. Ataerkil ideoloji çatısı altında haberlerini oluşturan Habertürk haber sitesi eril haber dilini kullanarak kadını erkeğin bir ötekisi olarak konumlandırmakta ve bunu söylem pratikleriyle meşrulaştırmaktadır. Ayrıca tık haberciliği güden Habertürk internet haber sitesinin aksine, T24 internet haber sitesinin bu anlamda “kadın odaklı habercilik anlayışı” yaptığı açık bir şekilde görülmektedir. Eril haber dilini kullanmak yerine T24’ün yayıncılık anlayışı olarak cinsiyet eşitliği, ayrımcılık karşıtlığı perspektifinde haberlerini oluşturduğu söylenebilir.

Kaynakça

Adaçay, F. R. (2014). *Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

Altay, D. (2011). *Küresel Köyün Medyatik Mimarı Marshall McLuhan*. İstanbul: Su Yayınları.

Aronson, E. W. (2012). *Sosyal Psikoloji*. (O. Gündüz, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Arvas, N. (2021). Günümüzde Kadının Toplumsal Cinsiyet Kimliğinde Youtuber Etkisi ve Kadın Youtuber Programlarının İncelenmesi. D. A. Güven içinde, *Youtube Türkiye’de Kültür, Siyaset ve Tüketim -2* (s. 104-105). İstanbul: Kriter Yayınevi.

Atauz, A. (2013), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi, Erişim Tarihi: 29.04.2022, https://vatandas.jandarma.gov.tr/KYSOP/uzaktan_egitim/Documents/1%20TCE.pdf

Atkison, R. S. (2002). *Psikolojiye Giriş*. (Y. Alogan, Çev.) Ankara: Arkadaş Yayınları.

Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 108-114.

Connell, R. W. (1987). *Gender and power*. California: Stanford University Press.

Demir, A. (2014). *Roman ve Stereotip Türk Romanından Örneklerle*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Dökmen, Z. Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Erdinç, B. (2017). Kadın- Erkek Eşitliği ve Yerel Yönetimler . *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 135.

Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Güneş, A. (2018). Yazılı Basında Haber Söylemi: 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçim Haberlerinin Çözümlemesi. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 29.

Ilgaz Büyükbaykal, A. C. (2011). Medyada Kadın Olgusu. *İstanbul İletişim Fakültesi Dergisi*, 20.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). Kadına yönelik şiddetle mücadele (2008-2013). Aile ve Çalışma Bakanlığı. Ulusal Eylem Planı. http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/502_1.pdf

Kesgin, Y. (2018). *Türkiye'de ve ABD'de Ayrımcılık Karşıtlığı Bağlamında Medya Politikaları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Laughey, D. (2002). *Medya Çalışmaları - Teoriler ve Yaklaşımlar*. (A. Toprak, Çev.) İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Mitchell, J. v. (1992). *Kadın ve Eşitlik* . İstanbul: Pencere Yayınları.

Navaro, L. (1996). *Tapınağın Öbür Yüzü*. İstanbul : Varlık Yayınları.

Özer, Ö. (2008). İdeolojik Atmosferin Kapsama Alanı: Bozüyük Olaylarının Ortadoğu ve Ülkede Özgür Gündem Gazetelerinde Sunumu Örneğinde Haber Söyleminde Yapılan İdeolojik Üretime İlişkin Yeni Bir Çözümleme, E. Dağtaş (Der.), Türkiye'de Sivil İtaatsizlik Toplumsal Hareketler ve Basın içinde (ss. 377–432). Ankara: Ütopya.

Sallan Gül, S., Altındal, Y. (2018), Toplumsal Cinsiyet, Siyaset ve İktidar İlişkisi, Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi içinde, Ed. Dolunay Şenol ve Havva Eylem Kaya, İstanbul, Lisans Yayıncılık.

Sancar, S. A. (2006). *Bir de Buradan Bak* . Ankara : Ka-Der.

Saraç, S. (2013). Toplumsal Cinsiyet. G. G. Lerzan Gültekin içinde, *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları* (s. 27). Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları.

Tan, E. M. (1979). *Kadın: Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi*. Ankara: Türkiye İş Bankası .

Türel, N. Ç. (2010). Yerel Yönetimde Kadın Temsili-Isparta İli Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*(1), 16-40.

Uzgan, Y.S. (2018), Mutlu Bir Toplum İnşası İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, TMMOB Makine Mühendisleri Odası İzmir Şubesi, 28. Dönem Kadın Mühendisler Komisyonu. Erişim Tarihi: 15.03.2022, https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/gonderi_dosya_ekleri/morsoylesiler.pdf

Üner, S. (2008), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, T.C Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 19.04.2022, <https://www.ilkadim.bel.tr/yerel-esitlik/9.pdf>

Van Dijk, T. A. (1988). *New Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Zetkin, C. (1996). *Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar*. Ankara: İnter Yayınları.